

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 342
van **CHRIS JANSSENS**
datum: 11 augustus 2020

aan **BART SOMERS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR,
BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

Fusies gemeenten - Vrijwilligheid en financiële aanmoediging

Uit het Vlaamse regeerakkoord en ook uit de beleidsnota Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid 2019-2024 blijkt de intentie om verder in te zetten op vrijwillige fusies van lokale besturen. Deze zullen hiervoor aangemoedigd worden door de Vlaamse Regering.

Op 12 juli ll. verscheen in de pers de mededeling dat de Vlaamse Regering fusies die leiden tot een fusiegemeente met minder dan 20.000 inwoners niet langer (financieel) zal belonen om op deze wijze tot voldoende grote en vooral slagkrachtige gemeenten te komen.

1. Heeft de minister weet van gemeenten die vrijwillig willen fuseren en daarvoor intussen de nodige stappen hebben gezet naar het fusiebegeleidingsteam van het Agentschap Binnenlands Bestuur?

Graag een overzicht per provincie.

2. De helft van de Vlaamse gemeenten telt minder dan 15.000 inwoners.

Waarom wordt de grens van 20.000 inwoners voor een nieuwe fusiegemeente gehanteerd? Wat zijn de achterliggende, objectieve argumenten die het minimumcijfer van 20.000 inwoners rechtvaardigen?

3. De fusies die tijdens de vorige legislatuur plaatsvonden waren, net zoals de fusies uit 1976, voornamelijk politiek geïnspireerd: het ging immers steeds om gemeenten waar dezelfde partijen het bestuur uitmaakten die fuseerden. Dergelijke fusies zijn zelden gedragen door de bevolking, getuige daarvan verschillende gemeenten die de fusies van 1976 nog steeds niet verteerd hebben en dat 44 jaar na de feiten.

Op welke wijze wil de minister een draagvlak creëren bij de bevolking van gemeenten waarvan het bestuur de intentie tot fuseren uitspreekt?

4. Hoe wil de minister vermijden dat fusies louter politiek geïnspireerd zijn en dienen om de machtsbasis van bepaalde partijen lokaal te betonnen?

BART SOMERS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

ANTWOORD

op vraag nr. 342 van 11 augustus 2020

van **CHRIS JANSSENS**

1. Ik heb in de pers verschillende artikelen gelezen die zijn verschenen naar aanleiding van de goedkeuring van de krachtlijnen vrijwillige fusies door de Vlaamse Regering op 10 juli. Daarin wordt melding gemaakt van potentiële fusiescenario's en geïnteresseerde gemeenten. Geen enkele gemeente heeft echter tot dusver de nodige formele stappen gezet om met het Agentschap Binnenlands Bestuur een fusiebegeleidingsteam op te starten. Dat hoeft ook niet te verrassen. Elk fusietraject begint met een eerste verkennende fase waarin steden en gemeenten rustig de mogelijke fusiescenario's tegen elkaar moeten kunnen afwegen en vervolgens in alle rust de nodige aftastende gesprekken moeten kunnen voeren met de naburige gemeenten. Dit is een belangrijke stap in de besluitvorming waarbij we van lokale bestuurders politieke moed verwachten. Ik vind het dan ook belangrijk dat deze gesprekken in alle discretie kunnen gebeuren. Enkel zo garanderen we dat er lokaal voldoende draagvlak is voor de fusie. Daarom leg ik van mijn kant de nadruk op het goed informeren van de lokale besturen over hoe ik fusies zal stimuleren en ondersteunen. Aan de gouverneurs heb ik gevraagd om de lokale gesprekken over bestuurskracht, schaal en regiovorming te faciliteren. Indien aangewezen kunnen de gouverneurs daarbij proactief en op maat van de steden en gemeenten stappen ondernemen. Zo kunnen ze onder meer een neutrale verbindingsrol vervullen bij de delicate politieke gesprekken tussen besturen voorafgaandelijk aan een fusie. De gouverneurs worden in deze opdracht ondersteund door het Agentschap Binnenlands Bestuur.
2. Er is de afgelopen decennia behoorlijk wat inkt gevloeid over de optimale schaal van de gemiddelde gemeente. Daarbij werd het ideaal eerder bepaald door het feit of de schrijver voor of tegen fusies was, dan door enige objectieve maatstaf. Zo pleitten sommigen voor 10.000 en anderen dan weer 15.000, 20.000, 40.000,... Toen enige regeerperiodes geleden bij onze noorderburen minister Plasterk 100.000 inwoners als ideaal naar voor schoof, vond dit cijfer ook in Vlaanderen weerklank. Helaas biedt de wetenschappelijke literatuur in deze discussie geen soelaas. De optimale schaal van een gemeentebestuur verschilt afhankelijk van de specifieke dienstverlening. Weinigen stellen dat Vlaamse gemeenten over onvoldoende bestuurskracht beschikken om identiteitskaarten af te leveren. Maar uit onderzoek van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing blijkt bijvoorbeeld dat het veel gemeenten aan schaal ontbreekt om een volwaardige regierol op te nemen op het vlak van onder meer kinderopvang en integratiebeleid. De onderzoekers onthouden zich er wel wijselijk van om te bepalen wat dan wel de optimale schaal zou moeten zijn voor deze regiefunctie. Dat is immers niet alleen afhankelijk van schaal maar ook van andere factoren zoals de kwaliteit van het politiek en ambtelijk personeel, de politiek-ambtelijke samenwerking, de fiscale basis,... Het is met andere woorden zeer moeilijk om de juiste schaal te bepalen voor één overheidstaak. Hoe moet dat dan gebeuren voor de optimale schaal van de gemeente als geheel? Zo vervalt een pleidooi voor objectieve argumenten in een pleidooi voor immobilisme. En dat op het moment dat er een breed gedragen consensus is dat Vlaamse gemeenten te klein zijn. Ik wens een duurzame fusieoperatie tot stand te brengen en te vermijden dat fusiegemeenten na afloop vaststellen dat ze nog steeds niet over voldoende bestuurskracht beschikken. Daarom heeft de Vlaamse Regering een minimumschaal van 20.000 inwoners vastgelegd om in aanmerking te komen voor een schuldovername

(maar heeft deze fusies voor alle duidelijkheid niet verboden). Deze grens is niet het gevolg van een technocratische, mathematische formule, maar van een weloverwogen politieke beslissing gebaseerd op een lezing van het beschikbare wetenschappelijke onderzoek en het aanwezige draagvlak. Ik stel overigens vast dat prof. De Rynck recent naar aanleiding van zijn emeritaat in *De kunst van het twijfelen* pleit voor een bestuurlijk landschap van 100 à 120 gemeenten. Omgerekend naar inwonersaantallen komt dit zeer dicht tegen de bovengrens die in de fusiebonus wordt gehanteerd.

3. Zoals reeds toegelicht in de nota van de Vlaamse Regering kiest het Regeerakkoord duidelijk voor vrijwilligheid. Uit de ervaringen met de zeven pilootbesturen is bovendien gebleken dat een fusie een complex veranderingsproject is waarbij soms moeilijke keuzes moeten worden gemaakt. Op zo'n moment is daadkrachtig politiek en ambtelijk leiderschap onontbeerlijk. Dat leiderschap is gegarandeerd als de besturen die in een fusietraject stappen overtuigd zijn van de meerwaarde die het inhoudt voor hun burgers. Daarom zet het beleid in op het stimuleren van zo veel mogelijk gemeenten om een fusie aan te gaan en het ondersteunen van de besturen bij het nemen van de beslissing en het implementeren ervan.

Het vrijwillig kader van de huidige fusieoperatie is een belangrijk verschil met de fusies van 1977. Het zorgt er bovendien voor dat lokale bestuurders hun keuze terdege moeten motiveren en verantwoorden naar hun kiezers toe. Men kan zich immers niet verschuilen achter een dictaat van "Brussel". De ervaring met de 7 gelopen fusietrajecten tijdens de vorige regeerperiode leert trouwens dat er onder de inwoners weinig tot geen weerstand vast te stellen was tegen de fusie, mede omdat alle fusiebesturen hebben ingezet op een heel participatief en open traject.

4. Het is belangrijk te benadrukken dat hoewel ik inzet op vrijwilligheid en het initiatief tot een fusie steeds van onderuit dient te komen, de finale beslissing steeds aan het Vlaams parlement toekomt. De bevoegde gemeenteraden dienen het gezamenlijk voorstel tot samenvoeging goed te keuren, dat door de regering als voorontwerp van decreet kan worden ingediend. Pas na de goedkeuring door het decreet door het parlement is de fusie ook juridisch een feit. Deze werkwijze zorgt ervoor dat fusies niet ergens in een achterkamertje gebeuren, maar voorwerp uitmaken van debat op lokaal en Vlaams niveau. Bovendien zal ik ook binnen de regiovorming expliciet de link leggen naar het fusiedossier zodat ook dit bovenlokaal perspectief wordt meegenomen.

Het is daarom belangrijk dat besturen hun beslissing goed motiveren. Zowel naar de eigen burgers toe, als naar de naburige gemeenten, de Vlaamse Regering en het Vlaams parlement. Om hen hierin te ondersteunen heeft het Agentschap Binnenlands Bestuur op mijn vraag ter inspiratie een afwegingskader ontwikkelt. Het kader is opgebouwd rond vier pijlers:

- Bestuurskracht
- Interne Samenhang
- Regionale Verhoudingen
- Duurzaamheid

U kan het consulteren op <https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/strategische-projecten/fusie-van-gemeenten/afwegingskader>. Het afwegingskader zal een levend document zijn dat permanent zal worden aangepast en aangevuld naarmate het gebruik ervan nieuwe inzichten oplevert. Het kader is dus niet dwingend, maar dient als inspiratie. Het decreet legt een motiveringsplicht op aan de besturen, waarvoor de opgenomen elementen richtinggevend kunnen zijn.